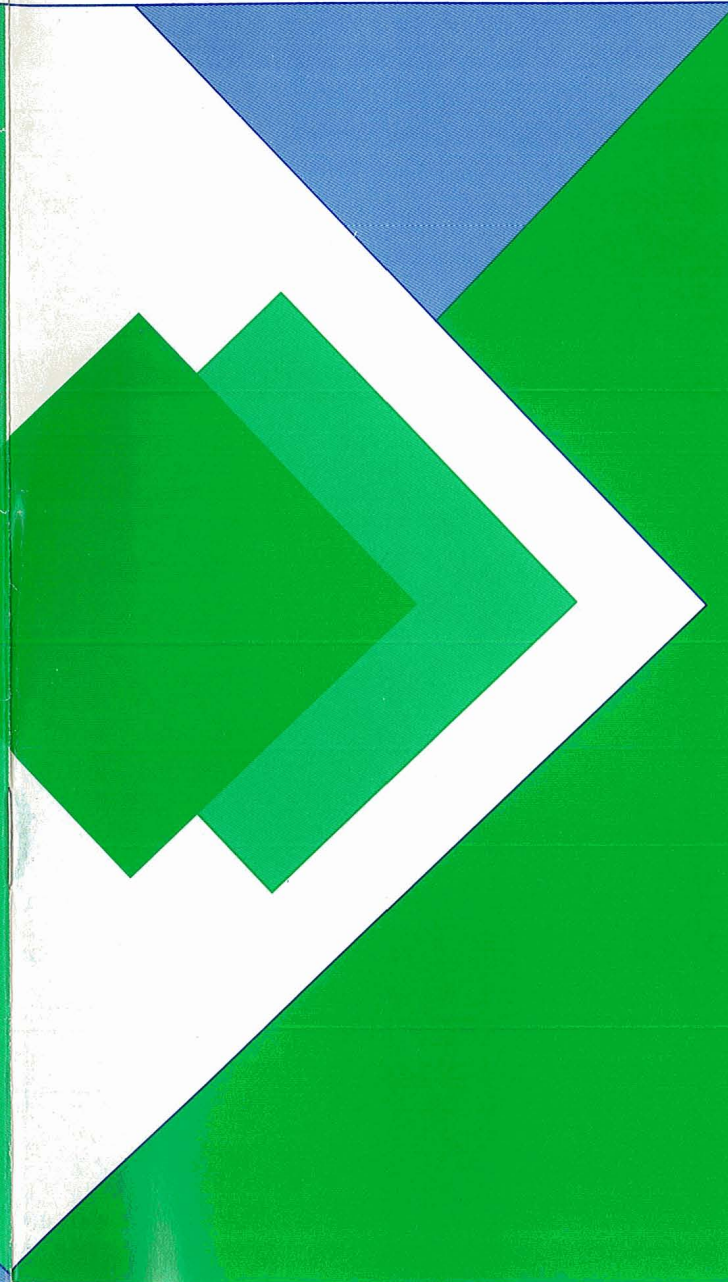

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS ■ CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI

TERMINFO

Neljästoista vuosikerta • numero 4 • 1994

Naisen aseman
parantamisen
minisanasto

CD-tietolevy
eli romppu

Termipalvelusta
poimittua

TERMINFO

Neljästoista vuosikerta • numero 4 • 1994

Julkaisija: Tekniikan Sanastokeskus ry
Kustantaja: Painatuskeskus Oy
Päätoimittaja: Lari Kauppinen

Toimitusneuvosto:

Gustav Dahlberg
Marketta Fabritius
Jukka Ihanus
Pertti Laine
Olli Nykänen
Juhani Siikala
Martti Tiula
Seija Tuovinen
Krista Varantola

Tilaukset:

Painatuskeskus, Lehtitilaukset
PL 516, 00101 Helsinki
puh. 90-566 0404

Tilaushinnat vuonna 1994

Kestotilaus 160 mk,
vuoden määräaikainen tilaus 175 mk.
Irtonumero 32 mk.
Ilmestyy 6 kertaa vuodessa.
Vuonna 1994 Painatuskeskuksen
aikakauslehtien irtonumeroita myyvät:
Valtikka-kirjakaupat Helsingissä:
Annankatu 44 ja Eteläesplanadi 4
Valtikka-myyntipisteet:
Akateeminen kirjakauppa
(Tampere, Oulu ja Lappeenranta),
Suomalainen Kirjakauppa
(Joensuu, Jyväskylä, Kuopio, Mikkeli
ja Rovaniemi),
Turun Kansallinen Kirjakauppa

Tilaaajarekisterin tietoja voidaan käyttää
suoramarkkinoinnissa.

Sisällys

Naisen aseman parantamisen

minisanasto 3

EIJA ANNALA

CD-tietolevy eli romppu 10

Kirjallisuutta 12

Mielipide 13

Termipalvelusta poimittua 14

Termipalvelu-uutisia 15

Uusia projekteja 16

TSK juhlii lokakuussa 17

Summaries 18

Naisen aseman parantamisen minisanasto

EIJA ANNALA

Viime syksynä Tampereen yliopiston käännöstieteen laitoksesta valmistunut Eija Annala tutki pro gradu -tutkielmassaan naisten aseman parantamiseen liittyvää sanastoa. Julkaisemme hänen tutkielmansa sanasto-osan minisanastona.

Tutkielmani *Naisten aseman parantaminen ja YK — terminologinen tutkimus* tavoitteena oli selkeyttää YK:n naisten asemaan liittyvän suomenkielisen termistön ja nimikkeistön keskeisiä käsitteitä ja niihin liittyviä ongelmia. Tutkimusaineistona käytin YK:n ja Suomen valtion eri elinten tuottamia naisten asemaa ja tasa-arvokysymystä käsitteleviä asiakirjoja, sopimuksia, julkilausumia sekä muita julkaisuja kuten esitteitä ja lehtiä.

Tutkimuksen suomenkielisessä aineistossa tuli selvästi esille synonymin runsaus, mikä onkin tyypillistä uusille ja nopeasti kehittyville erikoisaloille. Erityisesti asiakirjojen, sopimusten ja elinten nimien vastineita esiintyi runsaasti. Esimerkiksi *YK:n naisten oikeuksien sopimuksesta (the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women)* on käytössä ainakin kymmenen suomenkielistä vastinetta, joista suurin osa tosin poikkeaa vain vähän toisistaan. Synonyymien runsaudesta koituu helposti hankaluuksia ammattikielen käyttäjille ja eri-

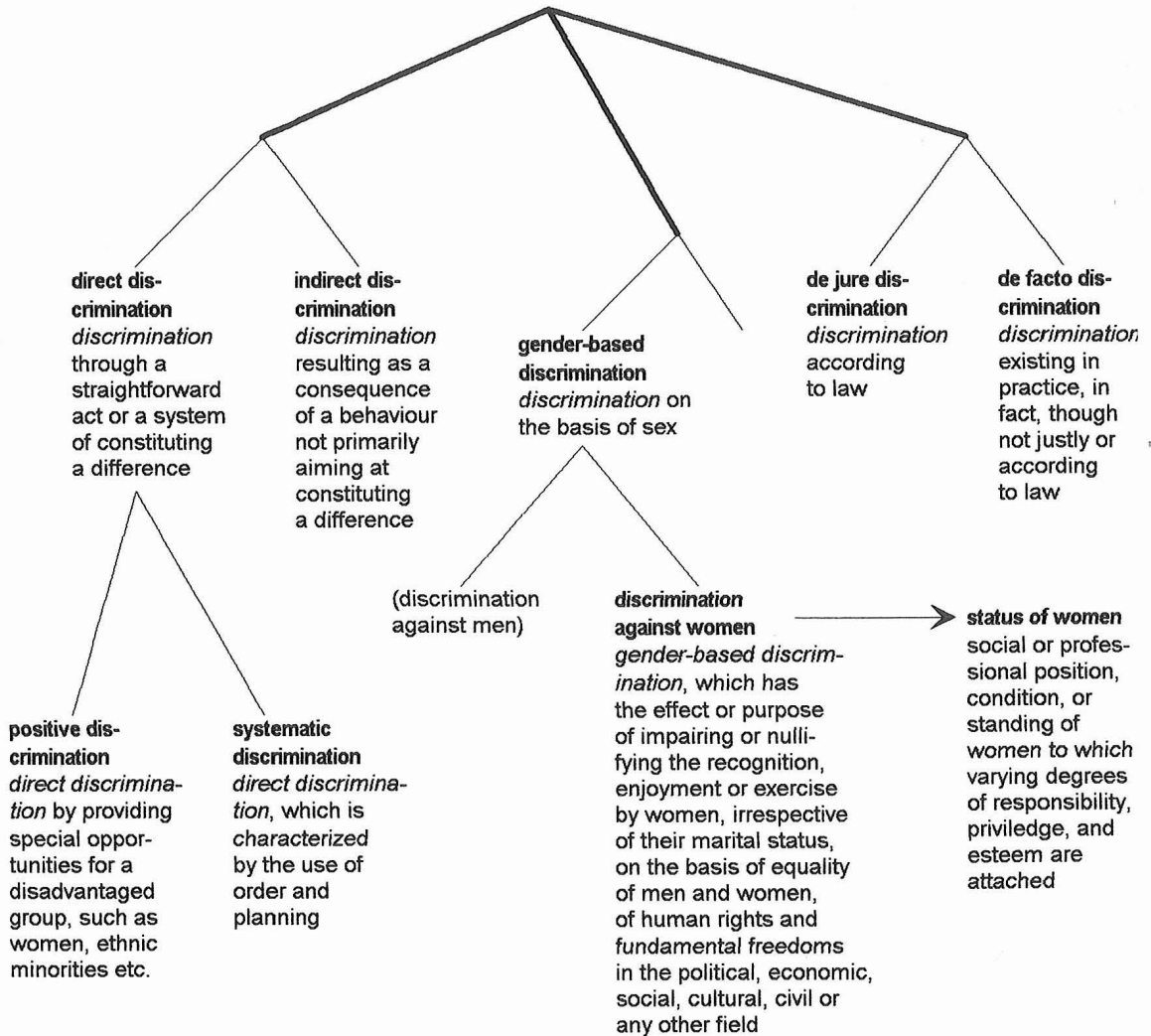
tyisesti niille, jotka eivät tunne termien ja nimikkeiden välisiä suhteita.

Kaikille käsitteille ei ole olemassa suomenkielistä termiä, vaan vastine on usein ns. selitysvastine eli selittävä käännösehdotus. Usein tällaisia englanninkielisiä termejä käytetään suomenkielisessä aineistossa myös suorina lainoina (esim. *mainstreaming, empowerment, affirmative action, legal literacy*).

Ongelmallisimmaksi osoittautui termi *gender*, sillä termin ja käsitteen suhde on polyseeminen. Yleiskielessä *gender* tarkoittaa sukupuolta, kun taas erikoisalan käsitteenä sillä on laajempi merkitys 'naisten ja miesten sosiaalisesti määräytyvät roolit'. *Gender* käännetäänkin suomeen usein yleiskielen merkityksessä silloinkin kun on kysymys erikoisalan merkityksestä. *Gender* esiintyykin suomenkielisessä aineistossa myös sitaattilainana (esim. *gender-spesifinen*).

Vaikka tutkimukseni käytännön sanastotyö oli lähinnä deskriptiivistä sanastotyötä eli kaikkien alalla käytössä olevien käsitteiden ja termien kartoittamista, siinä on myös normatiivisen sanastotyön piirteitä (esim. vääriä mielikuvia aiheuttavien termien merkitseminen hylättäviksi termeiksi). Normatiivisen sanastotyön voidaankin katsoa olevan sovellettavissa tälle alalle, sillä hylättäviä termejä olisi alan viestinnässä syytä välttää sekaannusten estämiseksi.

discrimination
 making a distinction in favour or against a person or thing on the basis of the group or category rather than according to actual merit

Sukupuoli ja sukupuolirooli

1

gender (1)

fi sukupuoli

all the members of one sex

2

gender (2)

fi sukupuolirooli, sosiaalinen sukupuoli

socially constructed roles ascribed to males and females

These roles, which are learned, change over time and vary widely within and between cultures.

3

gender analysis

fi sukupuoliroolianalyysi

analysis of a systematic effort to document and understand the roles of men and women within a given context

Gender analysis for project work organizes information to distinguish the activities, resources, benefits, potentials and problems of women.

Syrjintä

4

discrimination

fi syrjintä; ei: diskriminointi

making a distinction in favour or against a person or thing on the basis of the group or category rather than according to actual merit

5

direct discrimination

fi suora syrjintä, välitön syrjintä

discrimination through a straightforward act or a system of constituting a difference

6

positive discrimination

fi positiivinen syrjintä

direct discrimination by providing special opportunities for a disadvantaged group, such as women, ethnic minorities etc.

7

systematic discrimination, systemic discrimination

fi systemaattinen syrjintä

direct discrimination, which is characterized by the use of order and planning

8

indirect discrimination

fi välillinen syrjintä

discrimination resulting as a consequence of a behaviour not primarily aiming at constituting a difference

9

de jure discrimination

fi lakiin perustuva syrjintä, de jure -syrjintä

discrimination according to law

10

de facto discrimination

fi tosiasiallinen syrjintä, de facto -syrjintä

discrimination existing in practice, in fact, though not justly or according to law

11

gender-based discrimination

fi sukupuolisyrjintä, sukupuoleen perustuva syrjintä

discrimination on the basis of sex

12

discrimination against women

fi naisten syrjintä

gender-based discrimination, which has the effect or purpose of impairing or nullifying the recognition, enjoyment or exercise by women, irrespective of their marital status, on the basis of equality of men and women, of human rights and fundamental freedoms in the political, economic, social, cultural, civil or any other field

13

status of women

fi naisten asema

social or professional position, condition, or standing of women to which varying degrees of responsibility, privilege, and esteem are attached

Status is not a fixed, rigid concept but one that changes over time.

Naisten aseman parantaminen

14

advancement of women, AW

fi naisten aseman parantaminen, naisten aseman edistäminen, naisten aseman kehittäminen

improvement of the *status of women* in all economic, social, cultural and political matters at the national, regional and international levels

15

de facto equality

fi tosiasiallinen tasa-arvo, tasa-arvo käytännössä

equality in fact, in practice

16

legal equality, de jure equality, constitutional equality

fi muodollinen tasa-arvo, tasa-arvo teoriassa, lakeihin perustuva tasa-arvo

equality according to law

17

affirmative action

fi tasa-arvoa edistävät toimet, positiiviset toimet, positiivinen erityiskohtelu

activity designed to counter *discrimination* against minority groups and women in areas such as employment and education

18

legal literacy

fi lainsäädännön lukutaito, lainsäädännön hyödyntämistaito

ability of knowing one's rights and appealing to them

19

Women in Development, WID

fi Naiset kehityksessä, naisten asema kehityksessä, naisten integroiminen kehitykseen, naisten osallistuminen kehitykseen, WID

advancement of women and acknowledgement of their central role in political, economic and social decision making at national, community and household level

20

empowerment of women

fi omatoimisuus, omanarvontunnon kohoaminen, oman voiman kokeminen; ei: naisten vaikutusvallan vahvistaminen, naisten vallan lisääminen, naisten vallan vahvistaminen

advancement of women by creating such an environment that women have more self-reliance leading to their increased role in political, economic and social decision making

The process of empowering involves the breakdown of powerful sex stereotyping, which prevents women from demanding their rights from men in positions of authority.

21

mainstreaming

fi naisten intressien sisällyttäminen yleispolitiikkaan

advancement of women by strengthening women's active involvement in the core of development efforts to ensure their equal participation in society

YK:n yhteyskeskukset ja elimet

22

focal point

fi yhteyskeskus

organizational unit designed as a contact point for external and internal communications concerning the *advancement of women*

It may consist of an individual member of the staff, a unit, division or department.

23

Commission on the Status of Women, CSW

fi Naisten asema -toimikunta, YK:n Naisten asemaa käsittelevä toimikunta

functional commission of the Economic and Social Council (ECOSOC), which formulates guidelines on actions to improve *status of women* in the economic, political, social, cultural and educational fields

24

**United Nations International
Research and Training Institute
for the Advancement of Women,
INSTRAW**

fi YK:n naistutkimusinstituutti, YK:n kansainvälinen tutkimus- ja koulutusinstituutti naisten aseman parantamiseksi, INSTRAW

suborganisation of the Economic and Social Council (ECOSOC) and autonomous institute which funds and carries out research, seminars and training to improve existing methodology for studies pertaining to women, in particular, their involvement in development

25

**United Nations Development
Programme, UNDP**

fi YK:n kehitysohjelma, UNDP

world's largest grant development assistance organization with a network of field offices in 112 developing countries

26

**UNDP's Division for Women in
Development**

fi UNDP:n Naiset ja kehitys -jaosto, WID-jaosto

special *focal point* on women within the UN System, which maintains a close working relationship with the field offices and promotes concrete action to ensure the participation of women in UNDP-founded projects

It also assists governments in integrating women into their development activities.

27

**United Nations Development Fund
for Women, UNIFEM**

fi YK:n naisten kehitysrachasto, UNIFEM

autonomous fund associated with the *UN Development Programme*, UNDP, which carries out projects to help integrate women into development process through small-scale, income-generating schemes

28

**Division for the Advancement of
Women, DAW**

fi YK:n naisjaosto, Naisten aseman edistämiseksi työskentelevä jaosto, DAW

particular organ within the Secretariat itself at the UN Office in Vienna, which carries out all substantive research and support services for the CSW and CEDAW

29

**Committee for the Elimination of
Discrimination Against Women,
CEDAW**

fi CEDAW-komitea, Naisten syrjinnän kieltävän kansainvälisen yleissopimuksen toimeenpanoa valvova komitea

treaty monitoring body for the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, which examines compliance by over 100 ratifying countries with the Convention's provisions

30

Mexico Plan of Action, World Plan of Action for the Implementation of the Objectives of the International Women's Year

fi Naisten maailmansuunnitelma

first document to concentrate specifically on problems and concerns of women

31

Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, CEDAW

fi Naisten oikeuksien sopimus, YK:n naisten oikeuksien sopimus, YK:n yleissopimus naisten syrjinnän poistamiseksi, CEDAW-sopimus; ei: naisten syrjintäsopimus

most important of the conventions on the *status of women*

It was adopted in 1979 and entered into force in 1981.

32

Nairobi Forward-Looking Strategies for the Advancement of Women

fi YK:n naisten aseman edistämisstrategia vuoteen 2000, Nairobilin strategia, FLS-asiakirja

final document of the Nairobi Conference aiming to express women's views on world affairs

Teemat ja maailmankonferenssit

33

International Womens Year 1975, IWY

fi Kansainvälinen naisten vuosi 1975

34

United Nations Decade for Women 1976-1985, UNDW

fi YK:n naisten vuosikymmen

35

World Conference of the International Women's Year, Mexico City Conference 1975

fi Kansainvälisen naisten vuoden konferenssi

36

Mid-Decade World Conference, Copenhagen Conference 1980

fi YK:n naisten vuosikymmenen puolivälin maailmankonferenssi

37

World Conference of the UN Decade for Women, Nairobi Conference 1985

fi YK:n naisten vuosikymmenen maailmankonferenssi

CD-tietolevy eli romppu

Moni suomalainen on ollut kovin tyytymättömän lyhenteen *CD-ROM* käyttöön suomen kielessä. Alkuosa on täytynyt lukea ääneen kirjaimittain, mutta loppuosa on vakiintunut lyhennesanaksi, joka on tuonut mukanaan taivutusongelman. Pitäisikö kirjoittaa hankalasti *CD-ROM*ia vai *CD-rommia*; jälkimmäisellä tavalla kirjoitettaessa viittaukset alkoholijuomaan ärsyttävät monia.

Ja kun katsomme lyhenteen takana olevaa englannin kielen ilmausta *compact disk read-only-memory*, huomaamme vielä yhden puutteen: markkinoille piakkoin tulevia levyjä, joille voi tallentaa itsekkin tietoja, ei oikein enää voi kutsua nimellä *CD-ROM*.

Siksi Suomen Kuvalehti järjesti kilpailun uuden suomenkielisen nimityksen keksimiseksi tuolle kuvaa, ääntä ja tekstiä sisältävälle optiselle levyille. Ehdotuksia tuli lähes neljäsataa, noin 270 eri sanaa *rommista* ja *sedarista* aina *matikkakiekkoon* ja *purkeleeseen*. Suosituimpia olivat *lukulevy* (23 ehdotusta), *tietolevy* (13), *tietokiekko* (8), *muistikiekko* (7) ja *muistikko* (5).

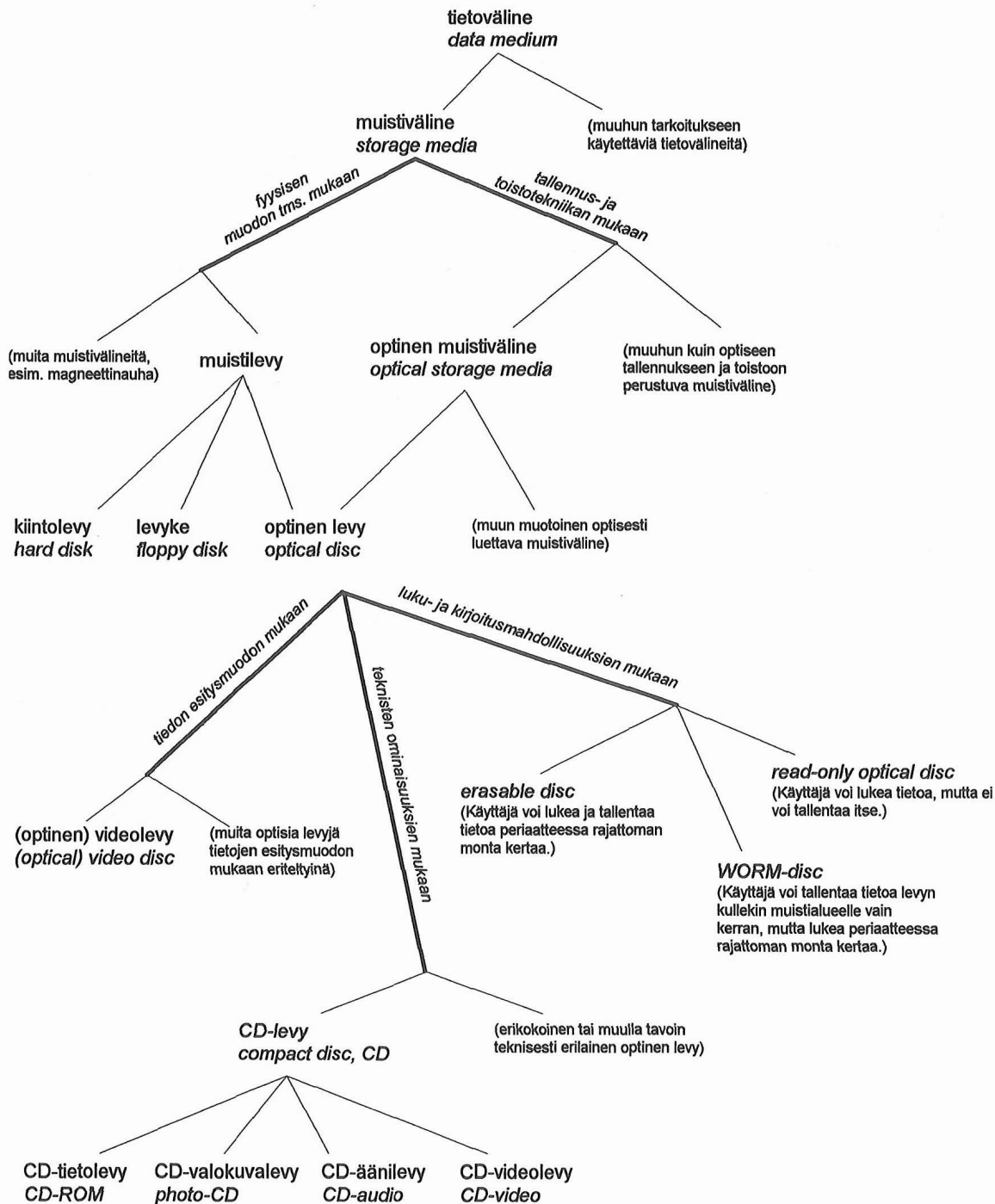
Ehdotuksia ruotimaan kutsuttiin nelihenkinen asiantuntijaraati, johon kuuluivat va. apulaisprofessori *Anneli Heimbürger* Oulun yliopiston kirjastotieteen ja informatiikan laitoksesta, johtaja *Olli Nykänen* Tekniikan Sanastokeskuksesta, tutkija *Elisa Stenvall* Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta sekä toimittaja *Jukka Ukkola* Suomen Kuvalehdestä.

Raati totesi, että monet ehdotuksista olivat muuten hyviä ja asiallisia, mutta merkitykseltään epätarkkoja. Osa on jo vakiintumassa muuhun käyttöön (esim. *laserlevy* ja *muistilevy*) tai niiden antama mielikuva käsitteestä, johon termillä viitataan, on liian laaja (esim. *datalevy* ja *tietolevy*). Toisaalta osa ehdotuksista antoi mielikuvan liian suppeasta käsitteestä (esim. *levykirja*, *kirjastolevy* ja *tietosanakiekko*).

Käsitejärjestelmän kartoittaminen on hyvä keino paljastaa tällaiset tapaukset. Olli Nykäsen tekemästä käsitejärjestelmäkaaviosta selviääkin, että *CD-ROM* on vain yksi *CD-levyn* alakäsitteistä. Sen rinnalle asettuu useita muita *CD-levyn* käyttötapoja: tietokonelukuisen tiedon (datan) sijasta *CD-levylle* voidaan tallentaa musiikkia, videokuvaa jne. *CD-levyn* alakäsitteen nimitykseksi *CD-äänilevyn*, *CD-valokuvalevyn* ja *CD-videolevyn* rinnalle sopii hyvin *CD-tietolevy*, jota kaksi sanaseppoa oli ehdottanut. Raati päätyikin suosittelemaan sitä asiayllissä käytettäväksi.

Arkikielisisistä ilmauksista asiantuntijaraati piti parhaana sanaa *romppu*, joka yhdistyy mielessä hyvin eri levyketyyppien arkikielisiin nimityksiin *lerppu* ja *korppu*. Myös *romppua* oli ehdotettu kahden vastaajan voimin.

Aika näyttää, pystyvätkö nämä – tai jotkin muut – uudissanat enää syrjäyttämään jo kovin vakiintunutta lyhennettä *CD-ROM*.

KIRJALLISUUTTA

Katalyyysisanasto

Kemian Kustannus Oy on julkaissut katalyyisialan sanaston. *Suomen Kemian Seuran* katalyyysijaoston aloitteesta laadittu *Katalyyysisanasto – Katalysordlista – Vocabulary of Catalysis* sisältää 1028 termiä suomen- ja ruotsinkielisine vastineineen. Julkaisussa on lisäksi suomen- ja ruotsinkieliset hakemistot.

Sanaston laadintaan on osallistunut katalyyisialalla toimivia professoreja ja tutkijoita. Kemian käännöksiin erikoistunut kääntäjä, Ph.D. *Kathleen Ahonen* on tarkistanut englanninkielisen ja *Kotimaisten kielten tutkimuskeskus* suomen- ja ruotsinkielisen termistön kieliasun. Terminologinen tarkistus on tehty *Tekniikan Sanastokeskuksessa*.

Sanasto yhdenmukaistaa nopeasti kehittyvän katalyyisialan termistöä. Katalyyysi on tyypillisesti monitieteellinen ala, ja siksi sanastoon on otettu runsaasti epäorgaanisen ja orgaanisen kemian sekä pintakemian ja reaktiotekniikan termejä. Sanasto soveltuu hyvin niin katalyyisialan ammattilaisten kuin kääntäjien, tiedottajien ja opettajien käyttöön.

Sanasto antaa käännössuosituksia monille sellaisille termeille, joille ei ole aiemmin vakiintunut suomenkielistä vastinetta. *Water-gas shift reaction* on esimerkiksi käännetty *vesikaasun siirtoreaktioksi* ja *catalyst monolith* puo-

lestaan *kennokatalyytiksi*. *Honeycomb catalyst* on suomeksi *katalyyttikennosto* ja *areal rate of reaction* on saanut suomenkielisen vastineen *reaktionopeus pinta-alaa kohden* ja *catalytic cluster* vastineen *katalyyttiryppäle*. *Activation barrier* on sanaston mukaan mieluummin *aktivoitumisvalli* kuin *aktivoitumiskynnys*.

Mukana sanastossa on myös yleis-teknisiä termejä, joille sanastossa annetaan katalyyisialan erityiskäyttöön soveltuva käännös. Esimerkiksi *demanding reaction* on *rakenneherkkä reaktio* ja *co-impregnation* puolestaan *yhteisimeytys*. *Spillover* on katalyyisialalla suomeksi *adsorptiosiiirtymä*.

Suomenkielisten vastineiden valinnassa on pyritty yksiselitteisyyteen, ytimykkyyteen ja hyvään suomen kieleen. Siksi moni englanninkielinen termi on saanut suoraan englannista käännetyn suomenkielisen vastineen. Selkeitä käännöksiä ovat esimerkiksi *ainestiheys* (englannin *compact density*), *esto-reagenssi* (englannin *blocking reagent*), *seostus* (englannin *doping*) sekä *syöte* (englannin *feedstock*).

Katalyyysisanastoa myy 83 mk:n hintaan

Kemian Kustannus Oy
Hietaniemenkatu 2
00100 Helsinki
puh. (90) 490 055
fax (90) 407 091.

MIELIPIIDE

Terminfon sivuilla on käyty keskustelua taivutuspäätteiden liittämistä SI-järjestelmän mukaisiin mittayksiköiden tunnuksiin; ks. lehtemme numerot 4/91 (s. 11-12), 2/92 (s. 9) sekä 1/94 (s. 5-6). Seuraavassa kysymykseen ottaa kantaa diplomi-insinööri *Martti Välisuo*.

Terminfon numerossa 1/94 toivottiin keskustelua mittayksiköiden taivutuspäätteiden merkitsemisestä. Alustuksena oli *Antti J. Pesosen* mielipidekirjoitus. Tällä kysymyksellä on merkitystä mm. teknillisten kirjoitusten selvyuden ja sujuvuuden kannalta. Minäkin päätin siksi panna lusikkani soppaan.

Kansainvälisissä standardeissa kielletään liittämästä mittayksikön tunnuksen lisämerkintöjä. On tulkittu, että tunnuksen ei saisi liittää taivutuspäätteitäkään.

Mitä esitystapoja tämä kielto koskee? On selvää, että se koskee yhtälöitä ja taulukoita yms., mutta koskeeko se myös tavallista tekstiä? Miksi kansainvälinen standardisointikomitea ottaisi kantaa siihen, miten suomenkielistä tekstiä kirjoitetaan?

Taivutuspäätteet ovat suomen kielessä välttämättömiä. Esimerkiksi lause "Anna paineen nousta 10 MPa" tarkoittaa eri asiaa kuin lause "Anna paineen nousta 10 MPa:iin". Väärinkäsityksellä saattaa olla vakavat seuraukset.

On ehdotettu, että taivutuspäätteet merkittäisiin vain, kun se on selvyuden takia välttämätöntä. Kirjoittajan pitäisi

siis huomata aina, kun taivutuspäätteen poisjättäminen tekee lauseesta moniselitteisen. En usko, että tällainen ratkaisu olisi luotettava. On helpompaa ja varmempaa, että taivutuspäätteet merkitään mekaanisesti aina.

Minusta tekstin seassa olevien merkintöjen pitää olla sellaisia, että ne on helppo lukea ääneen. Silloin teksti tuntuu ääneti luettaessakin sujuvalta. Lukeminen on helpompaa, jos taivutuspäätteet on merkitty näkyviin, niin ettei niitä tarvitse ruveta päättelemään lauseyhteydestä.

Lopuksi esitän uuden kysymyksen. Miten seuraava lause lausutaan: "Auto riistäytyi hallinnasta 105 km/h:n nopeudessa"? Mielestäni ainoa luonteva tapa on lausua "sadanviiden kilometri per tunnin nopeudessa".

Martti Välisuo
diplomi-insinööri

Edellisen johdosta

Kuten Martti Välisuokin totesi, kirjoitetun tekstin tulee olla sellaista, että sitä on helppoa lukea ääneen. Siksi onkin hyvä välttää rakenteita, joita ei voi ääneen lukea. Omasta mielestäni olisi luontevinta kirjoittaa "nopeudessa 105 km/h", jonka ääneen lukeminen on ongelmattonta. Mutta mitä mieltä lukijamme ovat?

Lari Kauppinen

TERMIPALVELUSTA POIMITTUA

Viivoitinpinta

Avaruuspintaa, joka voidaan "piirtää" suoraa liikuttamalla, kutsutaan matemaattikassa *viivoitinpinnaksi*. Termipalvelusta kysyttiin vastaavaa termiä saksaksi; lähtötietona oli lisäksi englanninkielinen termi *ruled surface*. Vastaus löytyi useastakin lähteestä: *Regelfläche*. Seuraavaan termitietueeseen on koottu vastineet myös ruotsiksi, ranskaksi, espanjaksi ja venäjäksi. Määritelmälähteenä on kanadalainen Termium-termipankki.

viivoitinpinta

sv linjerbar yta, regelyta
en ruled surface
de Regelfläche *f*
fr surface *f* réglée
es superficie *f* reglada
ru линейчатая поверхность
surface that can be generated by the motion of a straight line

Piiru

Lehtemme numerossa 1/1994 julkaistuun artikkeliin *Onko jossain "tosipohjoinen"?* oli pujahtanut pieni, mutta harmillinen virhe. Kerroimme, että piiru on ympyrän kuudestuhannesosa eli 0,006°.

Mutta kuten monet tarkkaavaiset lukijamme huomasivat, kuudestuhannesosa ympyrästä (eli 360 asteesta) onkin 0,06° (eli minuutteina 3,6').

Tätä nykykäytössä olevaa piirua ei pidä muuten sekoittaa aiemmin varsinkin merenkulussa käytössä olleeseen ns. kompassipiiruun, joka on 1/32 ympyrästä eli 11,25° (11°15'). Näitä kompassipiiruja on käytetty suomessa myös ilmansuuntien nimityksissä: esimerkiksi lounaan ja länsilounaan välistä ilmansuuntaa on kutsuttu nimellä *lounaasta piiru länteen* (lyhenne LOpL). Annamme kompassipiirun erikieliset vastineet termitietueena.

kompassipiiru, piiru

sv streck *n*
en point
de Strich *m*
fr rhumb *m*, aire *f* de vent
ru румб

Ilmansuuntien nimityksissä *piirun* vastineita ei kuitenkaan muissa kielissä yleensä käytetä, vaan esimerkiksi edellä puheena ollut lounaan (englanniksi *southwest*, lyhenne *SW*) ja länsilounaan (*west-southwest*, *WSW*) välinen ilmansuunta on englanniksi *southwest by west* (*SWbW*).

Termipalvelu-uutisia

Tekniikan Sanastokeskuksen termipalvelun toimintaan, hinnoitteluun ja toimitusaikoihin on tehty muutamia muutoksia ja täsmennyksiä.

Termipalvelu on Tekniikan Sanastokeskus ry:n jäsenille edelleen ilmaista, toisin sanoen jäsenmaksuun sisältyvä etu. Muille se on maksullista. Termipalvelun hinnoittelu perustuu — kuten aiemminkin — tuntiveloitukseen. Hinta määräytyy vastauksen hakemiseen kuluvan työajan mukaan: taksa on 420 mk / h. Minimiveloitus on 50 mk. Keskimäärin haku kestää noin 10 minuuttia / termi, harvoin enempää kuin vartin. Enimmäisveloitus onkin siksi 100 mk / termikysymys (noin 15 minuutin työstä), jollei asiakkaan kanssa ole toisin sovittu. Näin vältetään kohtuuttomien laskujen syntyminen yllätyksenä.

Kuten ennenkin, termipalvelua voi ostaa myös ns. termipalvelupaketteina eli suurempina määrinä kerrallaan. Valittavana on vastedes 700 mk:n peruspaketti, joka kattaa kahden tunnin termipalvelutyön, ja 1280 mk:n tuplapaketti, joka kattaa neljän tunnin työn. Termipalvelupaketin voi tilata soittamalla TSK:n toimistoon, puh. (90) 608 996, tai termipalveluun, puh. (90) 608 876.

Termipalvelun hintojen muutos ei aiheudu arvonlisäverosta, sillä TSK ei ole arvonlisäverovelvollinen yhteisö. Syyinä hintojen korotuksiin on yksinkertaisesti se, että palvelu on jo pitkään ollut taloudellisesti tappiollista.

Termipalvelun toimitusajat

Monet termipalvelun asiakkaat odottavat saavansa vastauksen kysymykseen — lähes heti, olkoonpa kysymys millainen tahansa. Eri asiakkaiden kysymyksiä voi kuitenkin olla samanaikaisesti selvitettävänä useita, ja silloin yhden kysyjän asettaminen toisen edelle voisi olla epäoikeudenmukaista. Tämän vuoksi jokaista termipalvelukysymystä ei voida selvittää heti, kun se on otettu vastaan. Niinpä termipalvelun toimitusaikoja onkin täsmennetty.

Yksittäiset termikysymykset (1 tai 2 termiä) selvitetään samana päivänä, jos kysymys esitetään aamupäivällä. Ilta-päivällä esitetyt kysymykset selvitetään viimeistään seuraavana työpäivänä. Jos kysyttäviä termejä on 3—6, vastaus annetaan viimeistään seuraavana työpäivänä, ja 7—20 termin kysymykset selvitetään lähimmän kolmen työpäivän kuluessa. Sitä laajemmat toimeksiannot sovitaan asiakkaan kanssa erikseen; selvitysaika on joka tapauksessa tällöin useita työpäiviä.

Käytännössä vastaukset annetaan useimmiten tavoiteaikoja nopeammin; eihän termipalvelussa sentään aina ole ruuhkaa. Jos asiakas kuitenkin jo kysymystä esittäessään haluaa, että asia selvitetään normaalia toimitusaikaa nopeammin, häneltä peritään ns. kiirellisä, jonka suuruus on 50 mk / termi. Tämä maksu koskee myös Tekniikan Sanastokeskus ry:n jäseniä, joille palvelu muutoin on maksutonta.

UUSIA PROJEKTEJA

Tekniikan Sanastokeskuksessa pariaikaa käynnissä olevista projekteista esittelemme *Terveysterveystenhuollon sanastoprojektin* sekä *SDH-siirtotekniikan (synchronous digital hierarchy) sanastoprojektin*. Lisäksi kerromme äskettäin käynnistyneestä *telealan termipiiristä*, joka tekee aivan uudenlaista sanastotyötä.

Terveysterveystenhuollon sanastoprojekti

Sosiaali- ja terveysterveystenalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES ja Tekniikan Sanastokeskus ry ovat käynnistäneet tämän vuoden alussa projektin, jonka tarkoituksena on koota noin 200 terveyden- ja sosiaalihuollon käsitettä määrittävä sanasto. Vastineet termeille annetaan ruotsiksi, englanniksi ja saksaksi. Sanasto liittyy STAKESissa parhailaan käynnissä olevaan laajaan potilasasiakirjaprojektiin, ja sanastossa määriteltävät käsitteet valitaan tämän laajemman projektin käyttötarkoituksia varten. Sanaston on määrä valmistua tämän vuoden loppuun mennessä. Lisätietoja projektista voi kysyä Tekniikan Sanastokeskuksesta *Virpi Kalliokuuselta*, puhelin (90) 608 996, telekopio (90) 608 859.

SDH-siirtotekniikan sanasto

Joukko telealan yrityksiä käynnisti toukokuussa 1994 SDH-siirtotekniikkaa (*synchronous digital hierarchy*) käsittelevän sanastoprojektin. Sanastossa on tarkoitus analysoida ja määrittellä noin 80 SDH-tekniikan keskeistä käsitettä.

Käsitteitä vastaavat termit annetaan suomeksi, englanniksi, saksaksi ja ranskaksi.

SDH-sanastoprojektin rahoittavat *Helsingin Puhelin Oy, Oy LM Ericsson Ab, Nokia Telecommunications Oy, Puhelinlaitosten Liitto, Siemens Osakeyhtiö, Tele* ja *Telehallintokeskus*. Sanaston laatii rahoittajien asettama asiantuntijatyöryhmä *Tekniikan Sanastokeskuksen* johdolla. Sanaston on määrä valmistua tämän vuoden loppuun mennessä. Lisätietoja voi kysyä Tekniikan Sanastokeskuksesta *Katri Lempiseltä*, puhelin (90) 608 996, telekopio (90) 608 859.

Telealan termipiiri

Sanastoprojektit, joissa kohdealan asiantuntijat ja sanastotyön metodiikan tuntevat terminologit tekevät organisoitua yhteistyötä, ovat osoittautuneet tehokkaaksi terminologisen tiedon tuottamistavaksi. Projektimuotoinen sanastotyö ei kuitenkaan välttämättä riitä kaikkiin tarpeisiin. Kun projektien tarkoitus on yleensä käsitellä jotakin tarkahkosti rajattua käsitteistöä, jää alalla kuin alalla – vaikka projekteja olisi useitakin – osa termistöistä järjestelmällisen sanastotyön ulkopuolelle.

Sanastoprojektitoimintansa täydentämiseksi *Tekniikan Sanastokeskus* on käynnistänyt yhdessä eräiden telealan yritysten kanssa hankkeen, jossa sanastoprojektien ulkopuolelle jäävää, usein hyvin uutta termistöä käsitellään sähköpostin avulla. Tässä *termipiiriksi* ristiästyssä työmenetelmässä Tekniikan Sanastokeskuksen terminologi ja joukko asiantuntijoita ratkovat telealan termiongelmia sitä mukaa kuin niitä nousee

esiin joko asiantuntijoiden päivittäisessä työssä tai Tekniikan Sanastokeskuksessa, esimerkiksi termipalvelun yhteydessä. Sanastokeskuksen ja asiantuntijoiden välinen yhteydenpito hoidetaan perinteisen kokoustyöskentelyn sijasta ensisijaisesti sähköpostitse, minkä odotetaan säästävän myös työhön osallistuvien työaikaa jopa 50 % verrattuna perinteisiin työtapoihin.

Termipiiritoiminta alkaa kesällä 1994 tutkimusvaiheella, jonka päärahoittaja on *kauppa- ja teollisuusministeriö*. Tutkimuksen on määrä valmistua kesään 1995 mennessä. Työn tuloksena pitäisi

silloin olla koossa 300–400 termin laajuinen terminologisesti käsitelty aineisto. Erityisaiheena on telealan ja atk-alan termistöjen yhteinen alue. Jos kokemukset termipiiristä ovat jo tutkimusvaiheessa hyvät, siitä tulee pysyvä Tekniikan Sanastokeskuksen toimintamuoto.

Lisätietoja voi kysyä Tekniikan Sanastokeskuksesta *Olli Nykäselältä*, puh. (90) 608 996, telekopio (90) 608 859, sähköposti tsk@sampo.hut.fi. Tekniikan Sanastokeskukseen voi myös ilmoittaa halukkuudestaan osallistua termipiiritutkimukseen.

TSK juhlii lokakuussa

Tekniikan Sanastokeskus ry perustettiin vuonna 1974 – siis 20 vuotta sitten. Merkivuotta juhlietaan 14. lokakuuta 1994 buffet-pöytien ääressä ravintola *Teknikassa*, osoite Yrjönkatu 30, Helsinki. Tilaisuudessa puhuvat mm. professori *Ilkka Niiniluoto* Helsingin yliopistosta ja *Peter Ammundsen EY:n* komission terminologiayksiköstä Luxemburgista. Juhlaan ovat tervetulleita kaikki TSK:n ystä-

vät ja tekniikan sanastotyöstä kiinnostuneet. Osanottajia pyydetään ilmoittautumaan etukäteen Tekniikan Sanastokeskuksen toimistoon, puh. (90) 608 996, telekopio (90) 608 859, *lokakuun 7. päivään mennessä*. Osallistumismaksu, 190 mk / henkilö, on lisäksi maksettava 11. lokakuuta mennessä. Täsmällisen juhlaohjelman ja muita lisätietoja saa TSK:n toimistosta.

SUMMARIES

Vocabulary of advancement of women

Eija Annala who graduated from *Tampere University* last autumn wrote her thesis on the terminology of advancement of women. The aim of the thesis was to clarify the main concepts of the status of women. The work was based on various official documents, agreements and declarations together with other publications.

English terms which have no direct equivalents in Finnish are often translated with explanation equivalents. In such cases the English term may also be used as a direct loan in Finnish (e.g. mainstreaming, empowerment and legal literacy).

Although the work itself was mainly descriptive it also entailed normative features (terms with wrong collocations were marked as deprecated, for example). The vocabulary, which is included in this article, gives the terms in English and Finnish together with English definitions.

CD data disk

Many Finns are not satisfied with the acronym *CD-ROM*. The Finnish inflections, for example, tend to cause difficulties. If the original English expression (*compact disk read-only-memory*) is studied, we find yet another discrepancy in the usage of the acronym – strictly interpreted, *CD-ROM* should not, for example, be used to refer to the new types of disks which also allow the user to store data.

Suomen Kuvalehti (a Finnish periodical) arranged a competition to find a suitable Finnish name for the optical disk which can contain pictures, sound and text. Around 270 different proposals

were received and analysed. The concept system diagram clearly shows that *CD-ROM* is just one type of compact disk. The jury recommends the use of *CD-tietolevy* ("CD data disk") in formal style and *romppu* (which is similar to *lerppu* i.e. 5.25" diskette or *korppu* i.e. 3.5" diskette) in everyday usage.

Literature

Kemian Kustannus Oy has published *Vocabulary of Catalysis* on the initiative of *Suomen Kemian Seura*. The vocabulary contains 1028 terms in Finnish, Swedish and English together with Finnish and Swedish indexes. The vocabulary was compiled by professors and researchers of catalysis and checked by linguists and terminologists.

Catalysis is an interdisciplinary field, which is also reflected by this vocabulary. Terms of organic and inorganic chemistry as well as of other fields of chemistry are included. The vocabulary is suited for different users ranging from experts of catalysis to translators and teachers. The vocabulary is available at FIM 83.00 at *Kemian Kustannus Oy*, *Hietaniemenkatu 2*, FIN-00100 Helsinki. Tel. + 358 0 490 055, fax. + 358 0 407 091.

Opinion

The usage of case endings with symbols of units has been discussed in *Terminfo* 4/91, 2/92 and 1/94. *Martti Välisuo*, M.Sc., presents his comments in this article. He feels that with the obvious exception of equations, tables, etc. case endings should always be used in writing as the context alone will not always suffice to make the distinction. He also gives examples of Finnish sentences where omission of case endings might produce hazardous consequences.

Term service

We were asked for the equivalent for Finnish *viivapinta*. The correct term is *ruled surface* and according to the definition in Terminium termbank it is a surface that can be generated by the motion of a straight line.

In the article "Is there a true north?" in Terminfo 1/1994 there was an unfortunate mistake. We told that *piiru* (Finnish mil) is 0.006° of a circle but the correct value is 0.06° . This *piiru* should not, however, be mixed up with *piiru* (point) which was formerly used in navigation. The value of point is 11.25° of a circle.

New projects

Vocabulary project on health care

National Research and Development Centre of Welfare and Health (STAKES) and TSK have initiated a project to compile a vocabulary of health care and social welfare with about 200 concepts and definitions. Equivalents for the Finnish terms will be given in Swedish, English and German. The vocabulary is due by the end of this year. Contact: Virpi Kalliokuusi at TSK.

Vocabulary of SDH transmission technology

A number of companies in telecommunications initiated a project on SDH (synchronous digital hierarchy) transmission technology in May 1994. The purpose of the project is to analyse and give definitions for about 80 concepts of the technology. Terms will be given in Finnish, English, German and French. The project is financed by telecommunications manufacturers and operators and other interest groups. The vocabulary, which is due by the end of this year, is compiled by subject field specialists and TSK terminologists. Contact: Katri Lempinen at TSK.

Term circle of telecommunications

Vocabulary projects where work is carried out in organised co-operation with subject field specialists and terminologists have proved to be efficient. This type of work does not, however, meet all needs. Because a typical project usually focuses on a pre-selected group of concepts, part of the terminology in almost any field will escape systematical handling.

In order to supplement the traditional project work, a new procedure – term circle – has been introduced by TSK together with companies in telecommunications. TSK terminologists and subject field specialists are in close contact to solve problems as soon as they are encountered. This method is believed to save time as it makes extensive use of electronic mail. A research phase of the term circle, which will start in summer 1994, is mainly financed by the Ministry of Trade and Industry. This phase should be completed by summer 1995 and result in a total of 300–400 analysed terms. The work is focused on terms which are common to telecommunications and data processing. If the results are found encouraging, term circle will be taken as a standard practice at TSK. Contact: Olli Nykänen at TSK. You can also tell if you would like to participate in the term circle.

TSK will celebrate in October

The Finnish Centre for Technical Terminology (TSK) was established in 1974, and the 20th anniversary will be arranged in restaurant *Tekniska* in Helsinki on October 14th, 1994. All TSK's friends and others with interest in technical terminology are invited. For more information and advance registration (by October 7th, 1994), please contact TSK office, tel. + 358 0 608 996, fax. + 358 0 608 859.

00430/14

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS RY (TSK) CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI RF

TSK:n ensisijaisena tehtävänä on saada aikaan suomen- ja ruotsinkielisiä tekniikan alojen sanastoja.

Tätä työtä TSK tekee yhteistyössä jäsenistönsä ja muiden sanastotyöstä kiinnostuneiden yhteisöjen kanssa.

TSK on perustettu 1974, ja sen jäsenenä on teollisuus- ja liikelaitoksia, käännöstoimistoja ja aatteellisia yhdistyksiä.

TSK:n sanastotyön päämuotoja ovat osallistuminen sanastoryhmien työskentelyyn, sanastoluettelot, termipankki ja termipalvelu.

TSK julkaisee erikoisalojen sanastoja ja sanaluetteluita. Nämä tallennetaan myös suorakäyttöiseen termipankkiin TEPAan.

TSK:n kirjastossa on tekniikan ja lähialojen sanastoja, käsikirjoituksia, yritysten ja laitosten sanastoja sekä koti- ja ulkomaisia sanastostandardeja.

TOIMISTO JA KIRJASTO:

Albertinkatu 23 A 12
00120 Helsinki
puh. (90) 608 996
Avoinna ma—pe 8.00—16.00

Termipalvelu
fax (90) 608 859
puh. (90) 608 876